

Vážení čtenáři,
po tiskové opravě, zveřejněné v čísle 1/2000, se ještě jednou vracíme k příspěvku s názvem „Američané chtějí co Češi mají“, zveřejněnému v čísle 6/1999 pod autorstvím Karla Schmeidlera. Předseda redakční rady našeho časopisu obdržel 29. února t.r. od šéfredaktora časopisu Veřejná správa fax následujícího znění:

Vážený pane předsedo,
v časopise Urbanismus a územní rozvoj (1999/6) byl otištěn článek, podepsaný K. Schmeidlerem Američané chtějí, co Češi mají. Pobouřilo nás, že tento příspěvek vznikl doslovným přepsáním a zkrácením textu americké autorky Roberty Brandes Gratz v překladu, který nabídlo novinářům Americké kulturní středisko na tiskové konferenci v roce 1977 a který byl publikován v týdeníku S' 97 (nyní Veřejná správa) č. 38, str. 24-25 (viz příloha). Článek Roberty Brandes Gratz vyšel v jiném překladu rovněž v měsíčníku Nová přítomnost (únor 1999, str. 19-20). Postup pana doc. Karla Schmeidlera považují za vážné porušení autorských práv a novinářské etiky.

Žádám Vás, pane předsedo, abyste s obsahem tohoto dopisu seznámil členy redakční rady a pracovníky redakce. Vzhledem k tomu, že jsme na tuto skutečnost byli opakovaně upozorněni našimi čtenáři, uvítali bychom písemné vyjádření, jež by mohlo být zveřejněno v nejbližších číslech časopisů Urbanismus a územní rozvoj a Veřejná správa.

Děkuji.

PaedDr. Vladimír Heger, šéfredaktor

Redakční rada časopisu Urbanismus a územní rozvoj v odpovědi uvádí:

„Redakční rada časopisu Urbanismus a územní rozvoj na svém zasedání dne 2. března 2000 v Brně projednala dopis šéfredaktora časopisu Veřejná správa p. PaedDr. Vladimíra Hegera ze dne 29. února 2000 ve věci využití autorského příspěvku p. Roberty Brandes Gratz, uveřejněného v časopise S' 97 (Veřejná správa č. 38/97) k autorskému publikování v našem časopise a považuje za nedůstojný přístup a porušení autorských práv ze strany p. doc. Ing. arch. PhDr. Karla Schmeidlera, CSc. Redakční rada vyjadřuje tímto současně politování, přestože důvodem je především přístup p. doc. Schmei-

dlera, a přijala opatření, která opakování podobné situace zamezí.“

Redakční rada rovněž pověřila šéfredaktora našeho časopisu, aby požádal pana docenta Schmeidlera o písemnou reakci, kterou na tomto místě v nezkráceném znění publikujeme:

Vážený pane šéfredaktore,
od poloviny devadesátých let, kdy jsem se seznámil s novinovými články a knížkami i popularizujícími přednáškami americké novinářky Roberty Brandes Gratzové o devastujícím vlivu individuální motorové dopravy na města, jsem se stal propagátorem jejích názorů na revitalizaci města. Později, po diskusi s ní, kdy jsem byl nadšen přístupem, logikou, argumentací i iniciativou této publicistky, která navazuje na svoji kolegyni Jane Jacobsovou v oblasti humanizace a revitalizace města, zejména jeho centrálních částí, které se vlivem rozvoje individuální automobilové dopravy často dostávají do úpadku (desurbanizace), zajímal jsem se o americké přístupy k revitalizaci městských komunit.

Vzhledem k tomu, že myšlenky o negativním vlivu automobilismu na hromadnou městskou dopravu, její úpadek a tím zprostředkovaně na rozvoj měst (urban sprawl, edge city development, suburbanizace atd.) jsou mezi českou odbornou veřejností málo známy či v decizní sféře dokonce ignorovány, snažil jsem se o jejich propagaci v letech 1996 a 1997 zveřejněním v tisku tak, aby přesvědčily odborníky či ovlivnily činitele, kteří mají vliv na rozhodování v oblasti rozvoje měst či dopravy. Text paní Gratzové byl uveden přílohou vstupní informací, kde bylo stanoveno, z kterého zdroje bylo čerpáno včetně všech bibliografických údajů a proč se domnívám, že jsou tyto poznatky pro českého čtenáře důležité. Vzhledem k nejistotě o možnostech zveřejnění jsem formy zveřejnění ponechal na šéfredaktorech časopisů, kteří je také realizovali v souladu s obvyklými postupy. Proto podobnost s texty z roku 1997, jak bylo upozorněno, skutečně není náhodná.

Díky tomu, že pesimistické negativní prognózy se v průběhu dalších let naplňovaly a raketový rozvoj automobilismu u nás způsobil analogickou devastaci životního prostředí i kulturního prostředí města jako kdysi v USA, s nebezpečím

dalšího zhoršování situace šířením měst kolem silnic a dálnic, poslal jsem stejný materiál na papíru formou „hard copy“ i do U&ÚR, jehož čtenářem je klíčová skupina odborníků v územním plánování, státní správě a samosprávě. Když dlouho nevycházel, hledal jsem příčinu, všiml jsem si, že redakce vyžadují elektronickou verzi zaslaných materiálů. Tu jsem proto poslal e-mailem jako attachment se slovním doprovodem „Posílám elektronickou verzi článku“ k tomu, co už bylo posláno a jak jsem se tehdy domníval s komentářem leželo v redakci. Zřejmě to způsobilo, že došlo k nechtěné záměně. V té verzi s nesprávným označením autorství, jak vyšel v Urbanismu a územním rozvoji, jsem materiál nikdy neposlal ani neautorizoval. Je mi líto této situace nejen vzhledem k paní Gratz, ale i vzhledem k předmětu a jeho významu, tj. postupující devastaci životního prostředí měst, která za nezájmu většiny občanů v současné době akceleruje. Během doby se objevilo několik článků a překladů na toto téma. Není to na škodu, je to indikátorem toho, že se o těchto důležitých věcech u nás začíná přemýšlet, psát a diskutovat. Stejně jako paní Gratzová se domnívám, že senzibilizace občanů v této oblasti může zabránit dalším nenapravitelným škodám v oblasti životního prostředí měst.

S pozdravem

Karel Schmeidler

Redakce Urbanismu a územního rozvoje v této souvislosti pouze konstatuje, že přes velmi podrobnou prohlídku evidence došlé pošty za celou dobu existence časopisu onu citovanou „hard copy“ nenalezla

3. května obdržela redakce další reakci, tentokrát ve formě samostatného příspěvku, z pera děkana Fakulty architektury VUT v Brně. Zveřejňujeme jej v nezkrácené podobě.

„Američané chtějí, co Češi mají“ počtvrté

Pravidelnému a pozornému čtenáři časopisu Urbanismus a územní rozvoj, není uvedený titul neznámý. Mohl se s ním seznámit na stránkách loňského šestého čísla tohoto periodika (1). Teď se zřejmě bude ptát po smyslu jeho aktuálního uveřejnění a připojené číslovce. Dovolte proto, abych vše, poněkud z širšího pohledu vysvětlil.

Jednomu z učitelů brněnské Fakulty architektury se dostala do rukou kniha americké novinářky Barbary Brandes Gratzové, která má název „Žijící město. Jak jsou americká města ožívána přemýšlením o malých věcech ve velkém stylu“. Kniha je úspěšná, o čem svědčí to, že v roce 1994 vyšla ve Washingtonu již ve druhém vydání. Protože se jedná o velmi zajímavý a aktuální materiál, mající vztah k České republice, (kolik Američanů píše zasvěceně o naší zemi?), předmluvu k této knize pan kolega přeložil. V roce 1997 ji poslal do časopisu Stavitel. Ve Staviteli byl příspěvek přijat a téhož roku vyšel v jeho čtvrtém čísle (2). Původ článku je nezpochybnitelný, neboť v jeho úvodu je uveden zdroj a autorka je správně citována. Zapamatujme si ještě, že článek je ukončen novinářskou zkratkou -els-.

Téhož roku vyšel též článek se stejným názvem podruhé. Doplněný o mezititulky a oproti předchozímu textu jen s drobnými redakčními a stylistickými úpravami. Tentokrát ve Veřejné správě, týdeníku vlády České republiky (3). Jako autorka je zde uvedena Barbara Brandes Gratz. Jiná jména nebo novinářské značky se u tohoto článku neobjevují.

Po dvouleté odmlce se titul Američané chtějí, co Češi mají objevuje znovu (1). Potřetí. Tentokrát jsou sice některé pasáže z verze vydané v (3) vynechány, avšak publikovaný text je totožný s textem uveřejněným v týdeníku vlády ČR. Článek však neobsahuje žádný odkaz na jeho literární pramen. Překvapivé pak je především to, že je signován jménem Karel Schmeidler. Jsme u kořene problému. Doc. PhDr. Ing. arch. Karel Schmeidler, CSc. je právě onen již vzpomínaný učitel z brněnské Fakulty architektury.

Tato skutečnost neunikla pozornosti šéfredaktora časopisu Veřejná správa. Dopisem mi dal na vědomí, že tento postup považuje za hrubé porušení autorského práva a zásad novinářské etiky (4.) Dále v listu uvádí, že jde o doslovnou citaci a zkrácení původního textu bez uvedení zdroje.

Jako osoba zodpovědná za chod fakulty považuji tuto záležitost za velmi vážnou. Proto jsem pana docenta Schmeidlera požádal, aby mi k věci podal písemné vysvětlení (5).

V dopisu mi sdělil, že je autorem článku, který ve Staviteli vyšel v roce 1997. Signoval jej novinářskou značkou -els-, kterou v té době používal. Vzniklou situaci se v dopisu snaží zlehčit tvrzením, cituji:

„Mám dojem, že si z nás někdo dělá srandu a teď se směje, až se za břicho popadá. Jinak si tuto schizofrenní situaci nedovedu vysvětlit. Celá tato záležitost dokládá, že jsme národem Švejka a Kafky.“ (6)

V letošním prvním čísle bylo v časopisu Urbanismus a územní rozvoj vydáno Sdělení čtenářům, ve kterém se uvádí původ článku na správnou míru (7). Také je zde citováno, že úplné znění předmluvy v českém překladu vyšlo v roce 1997 v časopisu Stavitel (2).

Z dopisu, který mi byl Karlem Schmeidlerem zaslán, je pozoruhodné, že pan docent považuje text předmětného článku za své dílo (6). Neuvědomuje si, že autorství překladu je zcela jiná kategorie než vlastní autorství. Nerozlišuje, že tyto dva pojmy není možné libovolně slučovat ani zaměňovat. Svým vyjádřením zpochybňuje, že je nezbytné dodržovat obecná a právní ustanovení, která jsou s těmito pojmy svázána. I literární dílo je majetek. Je to majetek duchovní, se kterým podobně jako s jiným, ať majetkem movitým nebo nemovitým, není možno dle libosti manipulovat.

I když pohnutky docenta Schmeidlera k rozeslání totožného textu do tří redakcí byly zřejmě vedeny snahou o připomenutí, jakým nebezpečím se automobilismus může člověku stát, je nutno vzpomenout také rovinu etickou. Poněkud obtížně vnímám fakt, že vysokoškolský učitel rozesílá též text do několika redakcí. Musím se ohradit a protestovat proti takovýmto praktikám. Jedná se o postupy, které jsou neslučitelné s morálním profilem osoby, která vychovává novou generaci vysokoškolsky vzdělaných odborníků.

K veřejné publikaci tohoto stanoviska jsem se rozhodnul především proto, aby v obci architektů a urbanistů nevznikala domněnka, že na jejich alma mater je možno bez povšimnutí provozovat činnosti, které by v jiné společenské oblasti byly alespoň morálně odsouzeny. Zároveň chci sdělit, že -na akademické půdě především- musí být ctěna a respektována pravidla svázaná s principy publikační etiky.

Současně, mohu-li, nalézám pochybení také v postupech obou redakcí. Domnívám se, že v týdeníku Veřejná správa (4) mělo být uvedeno, kdo je autorem překladu, zvláště když se jednalo o osobu, která není členem redakčního kolektivu. V časopisu Urbanismus a územní rozvoj se s případem „vypořádali“ tím způsobem, že dodatečně bylo formou Sdělení

čtenářům uvedeno, z jakého bibliografického zdroje článek vychází. Redakce tím zřejmě chtěla očistit sebe a pravděpodobně i „autora“ článku. Názor, do jaké míry se jí to podařilo, již ponechávám na samotném čtenáři.

Doc. Ing. Josef Chybík, CSc.
děkan Fakulty architektury VUT v Brně

Literatura:

- 1 SCHMEIDLER. K.: Američané chtějí, co Češi mají. Urbanismus a územní rozvoj. 1999, 2, č. 6, s. 27-28.
- 2 -els-: Američané chtějí, co Češi mají. Stavitel. 1997, 5, č. 4, s.78-79.
- 3 GRATZ, R. B.: Američané chtějí, co Češi mají. Veřejná správa. Týdeník vlády České republiky. 1997, č. 38, s. 24-25.
- 4 HEGER, V.: Dopis zasláný doc. Schmeidlerovi. Praha 29.2.2000 Na vědomí děkanovi FA VUT v Brně.
- 5 CHYBÍK, J.: Dopis zasláný doc. Schmeidlerovi. Brno 9.3.2000
- 6 SCHMEIDLER. K.: Dopis zasláný děkanovi FA VUT v Brně. Brno 10.3.2000
- 7 Sdělení čtenářům. Urbanismus a územní rozvoj. 2000, 3, č. 1, s. 56.

Z celého případu pro nás vyplývá, že do budoucna nemůžeme přijímat příspěvky, zasláné elektronickou poštou, na nichž není (přímo v souboru) uvedeno jméno autora. Doposud jsme předpokládali, že příspěvek, není-li v e-mailové zprávě výslovně uvedeno jinak, zasílá sám její autor. A nutno říci, že (při běžné kontrole došlé elektronické pošty) zhruba polovina všech došlých příspěvků podpis přímo v souboru neobsahuje. Zveřejněním stanovisek dotčených stran považujeme celou záležitost za ukončenou. Zároveň se omlouváme všem dotčeným za náš podíl na tomto politováníhodném nedopatření a ujišťujeme čtenáře, že k podobnému excessu v budoucnu nedojde.

Redakce U&ÚR